

32

Voor feiten en
cijfers over
werkgelegenheid

Jaargang 21
december 2016

Lisa nieuws

**In deze
uitgave:**

- + Toegevoegde waarde toont economisch herstel
- + 20 jaar LISA
- + Economische specialisaties blootgelegd met LISA

+ Toegevoegde waarde toont economisch herstel

Vaak wordt bij lokaal en regionaal economische analyses vooral naar werkgelegenheid en werkloosheid gekeken. Sinds vorig jaar heeft LISA haar dataset uitgebreid met gegevens over toegevoegde waarde. Hoogste tijd voor een (eerste) analyse.

In de vorige LISA Nieuws was te lezen over het keerpunt in de ontwikkeling van de werkgelegenheid. Na drie jaren van krimp is er in 2015 weer een zeer lichte werkgelegenheidstoename. De toegevoegde waarde laat een jaar eerder al zien dat Nederland economisch aan de beterende hand is. De toegevoegde waarde is de laatste 2 jaar namelijk met bijna 4 procent gegroeid.

Nog even de uitleg: wat is toegevoegde waarde en wat voegt het toe?

De toegevoegde waarde is het verschil tussen productie en verbruik. Het is gelijk aan verkoop minus inkoop (nota bene: dus niet gelijk aan verkoop minus kosten, dit is namelijk winst). De toegevoegde waarde drukt de essentie van produceren uit, namelijk het toevoegen van waarde aan een goed. In algemene zin duidt een sterkere toename van toegevoegde waarde ten opzichte van werkgelegenheid op groei van arbeidsproductiviteit. De relatie en samenhang tussen beide indicatoren verschilt per sector¹.

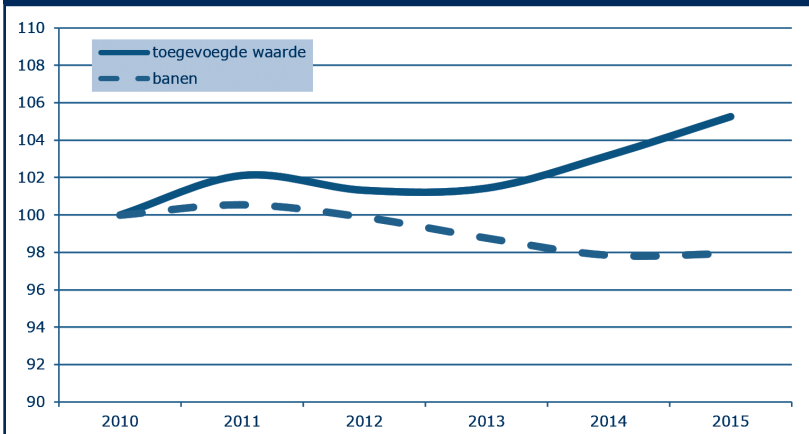
Analyse van toegevoegde waarde in perspectief van tijd, sector en regio biedt aanvullend inzicht in de economische structuur en de relatie tussen werkgelegenheid en toegevoegde waarde.

¹ Nota bene: in deze analyse zijn we uitgegaan van de toegevoegde waarde in constante prijzen (dat wil zeggen gecorrigeerd voor inflatie).

Ten opzichte van 2010: minder banen, meer toegevoegde waarde

De totale toegevoegde waarde in Nederland heeft zich in de afgelopen vijf jaar ontwikkeld van €562 miljard in 2010 naar bijna €592 miljard in 2015 (bron: LISA). Een groei van 5 procent in 5 jaar tijd. Onder invloed van de economische crisis is de groei tot 2013 bescheiden, met een lichte krimp in 2012. De laatste twee jaren neemt de toegevoegde waarde in Nederland weer duidelijk toe. Dit gaat nog niet gepaard met evenredige banengroei. In 2015 zien we voor het eerst een zeer voorzichtig herstel van het aantal banen in Nederland. Als gevolg hiervan is de gemiddelde toegevoegde waarde per baan tussen 2010 en 2015 opgelopen van bijna €69.000 in 2010 naar ruim €74.000 in 2015 (+7 procent), wat duidt op een groei van de gemiddelde arbeidsproductiviteit.

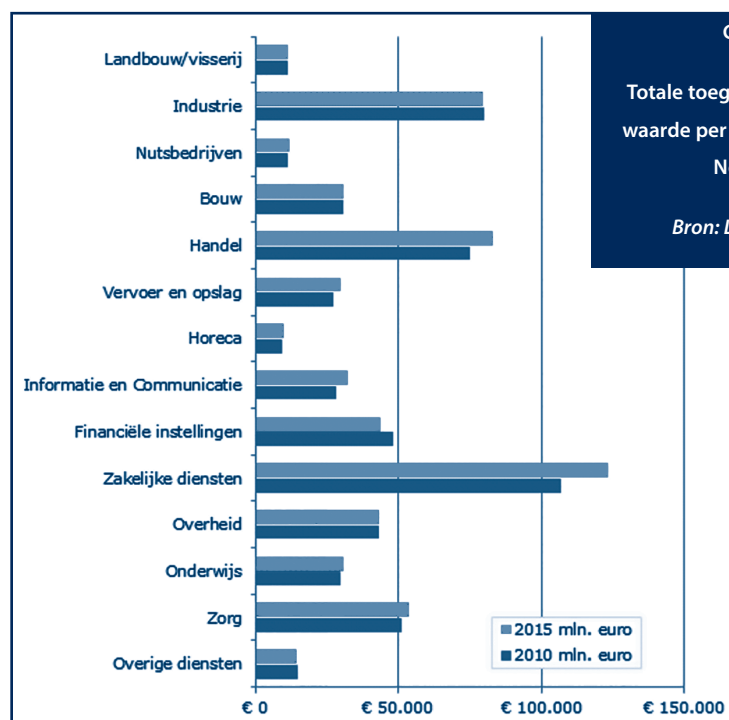
Grafiek 1: Geïndexeerde ontwikkeling toegevoegde waarde en aantal banen in Nederland (2010-2015; 2010=100) Bron: LISA 2015

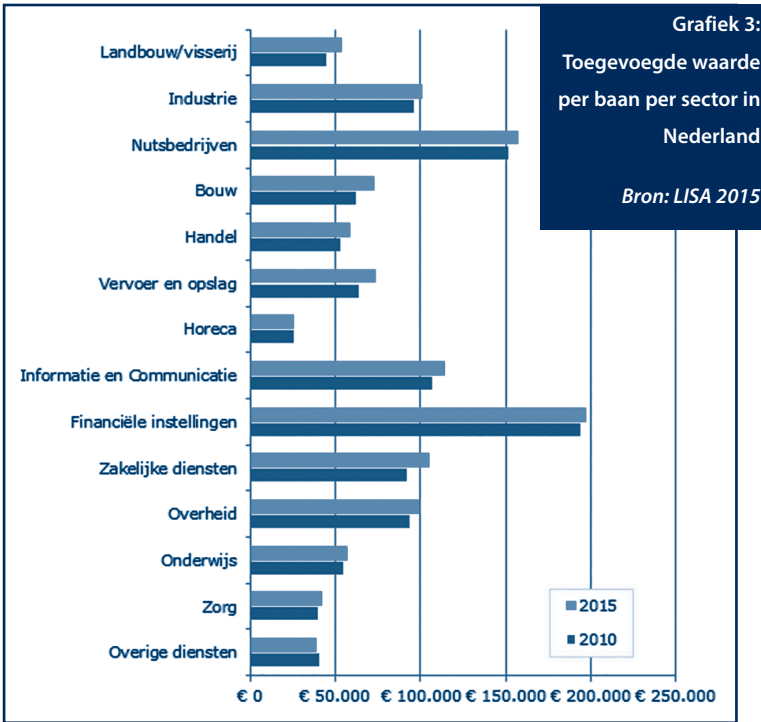

Grafiek 2:

Totale toegevoegde waarde per sector in Nederland

Bron: LISA 2015

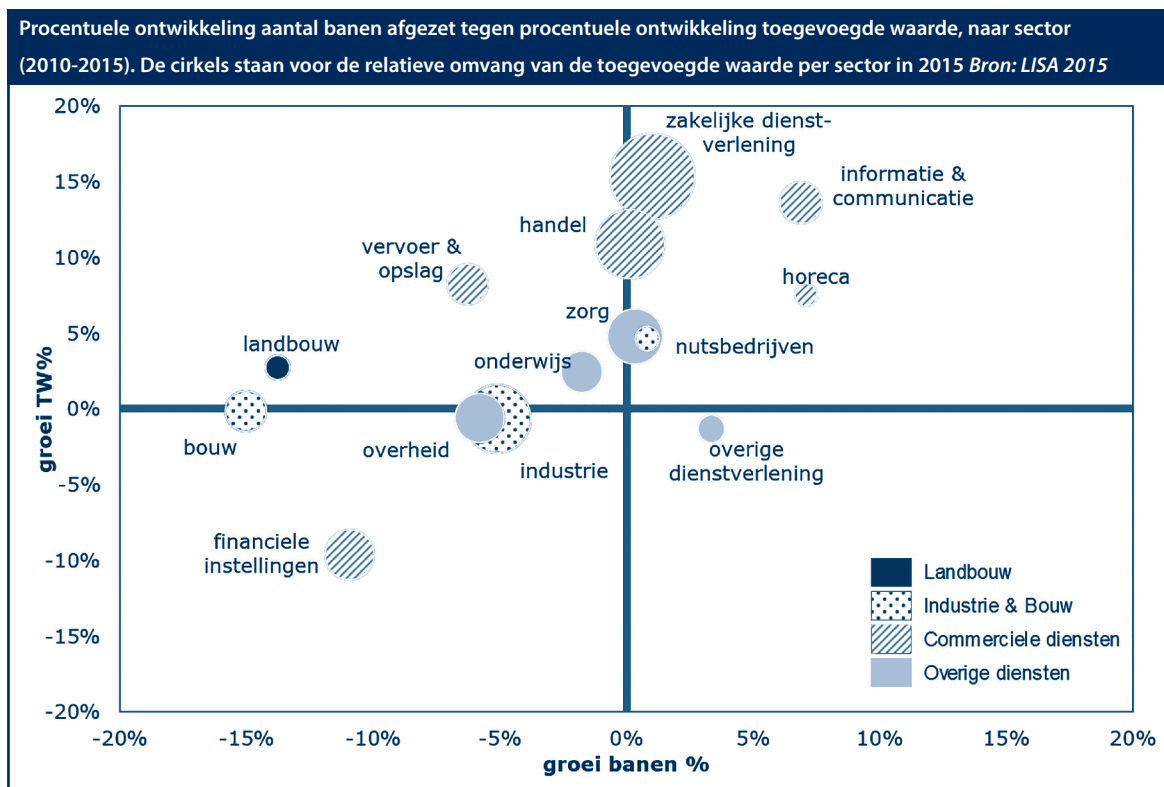

Toename grootst bij zakelijke diensten en informatie & communicatie

De ontwikkeling van de toegevoegde waarde varieert naar sector. De sectoren met het grootste aandeel in de Nederlandse toegevoegde waarde zijn de industrie, handel en zakelijke diensten. Ten opzichte van 2010 hebben de handel en de zakelijke diensten (beide geen productiesectoren) de grootste absolute toename in de toegevoegde waarde. De sector informatie en communicatie heeft samen met de zakelijke dienstverlening de sterkste procentuele groei (respectievelijk +14 en +15 procent). De sector financiële instellingen heeft als enige een duidelijk afname van de toegevoegde waarde (-10 procent). Deze sector heeft de afgelopen jaren ook sterk ingeleverd qua werkgelegenheid (zie grafiek 4).

Kijken we naar de gemiddelde toegevoegde waarde per baan dan tonen alle sectoren een groei, uitgezonderd de horeca en overige dienstverlening. Opvallend is dat de grootste procentuele toename zich heeft voorgedaan in de landbouw en de bouw. Beide sectoren hebben veel banenverlies gehad maar dat heeft niet geresulteerd in een gekrompen toegevoegde waarde. In de landbouw zal dit onder meer samenhangen met diepte-investeringen waarbij robotisering, automatisering en schaalvergroting doorzetten. De bouwsector heeft nog te maken met de effecten van de bouwcrisis. In 2012 en 2013 daalde de toegevoegde waarde in deze sector sterk, om vervolgens in 2014 en 2015 weer op te lopen. De productie trekt aan, maar dit heeft zich tot 2015 nog niet vertaald in banenherstel. De stijging van het aantal vacatures in de bouw geeft een positieve verwachting.

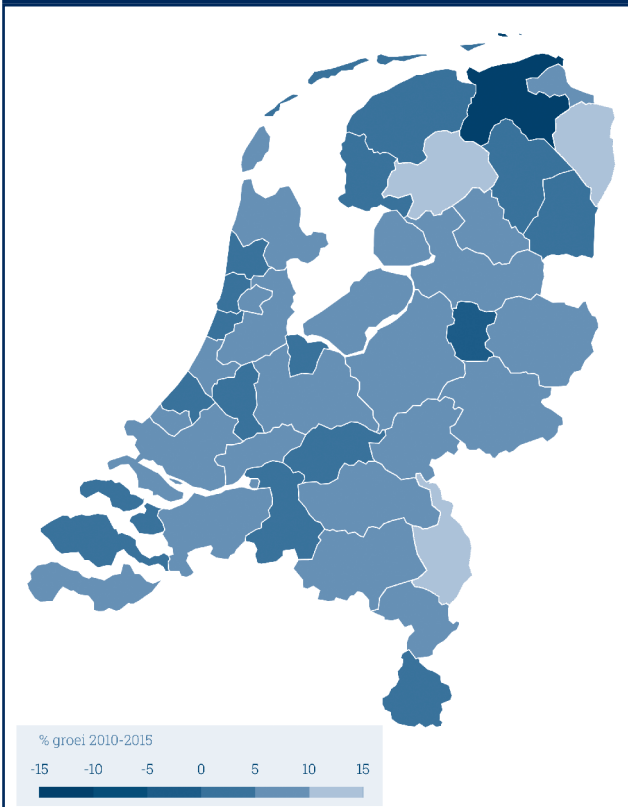

Regionale verschillen in omvang en dynamiek

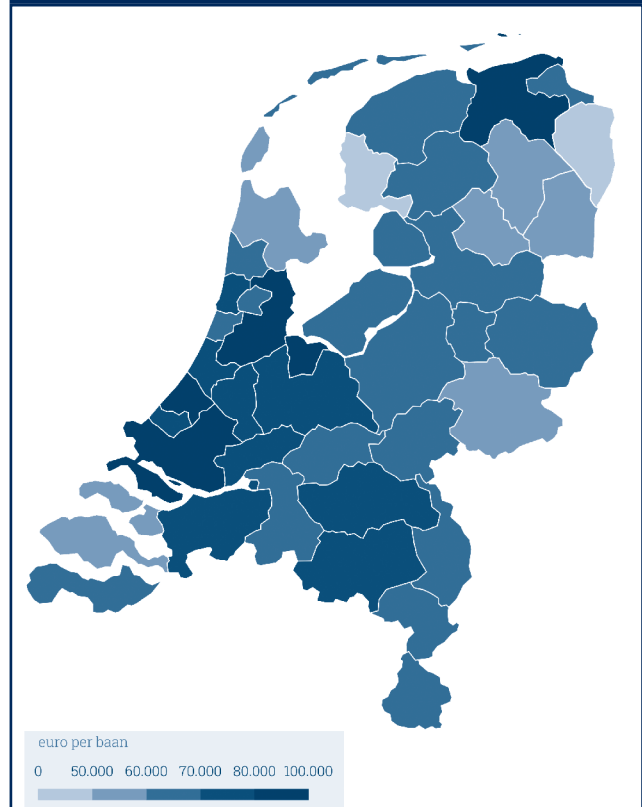
Een duidelijk ruimtelijk patroon is zichtbaar wanneer de toegevoegde waarde per COROP-regio in kaart gezet wordt. De top drie wordt gevormd door de grootstedelijke gebieden Groot-Amsterdam, Groot-Rijnmond (met Rotterdam) en Utrecht. Deze regio's zijn samen goed voor bijna een derde van de toegevoegde waarde in Nederland. Daarna volgen de Agglomeratie 's-Gravenhage en de Brabantse regio's. Met uitzondering van de COROP-regio Overig Groningen hebben veel noordelijk gelegen regio's een lagere toegevoegde waarde. De hoge positie van Overig Groningen heeft te maken met de aardgasopbrengsten. In vergelijking met 2010 is de toegevoegde waarde in deze regio wel gedaald (-12

procent), wat zal samenhangen met de afgenomen gasproductie. Dit is, naast Zuidwest-Overijssel met een hele lichte afname, de enige regio met een daling van de toegevoegde waarde. De regio met de procentueel sterkste groei van de toegevoegde waarde is overigens in dezelfde provincie gelegen, namelijk de regio Oost-Groningen (+12 procent). De grootstedelijke gebieden Groot-Rijnmond en Utrecht laten een groei zien rond het landelijke gemiddelde (5,3 procent). Groot-Amsterdam doet het beter (8,3 procent) maar in de Agglomeratie 's-Gravenhage is de toegevoegde waarde nauwelijks toegenomen tussen 2010 en 2015 (0,2 procent).

Kaart 1: Procentuele ontwikkeling toegevoegde waarde, naar COROP-gebied (2010-2015). Bron: LISA 2015

Kaart 2: Gemiddelde toegevoegde waarde per baan, naar COROP-gebied (2015). Bron: LISA 2015

Conclusie

De ontwikkeling van de toegevoegde waarde en de groei of krimp van de werkgelegenheid vertonen geen parallel patroon. Banenverlies betekent niet automatisch ook minder toegevoegde waarde en vice versa. Sectorale verschillen, ontwikkelingen en investeringen beïnvloeden de arbeidsproductiviteit en daarmee ook de relatie tussen werk en waarde. Deze (eerste) analyse laat zien dat de toegevoegde waarde zich eerder heeft hersteld van de economische crisis dan de werkgelegenheid. De zakelijke dienstverlening, goed voor een vijfde deel van de totale toegevoegde waarde in Nederland, heeft hierin een grote bijdrage.

In de volgende LISA Nieuws komt toegevoegde waarde weer aan bod en lichten we specifiek enkele sectoren uit.

20 JAAR

LISA

Symposium LISA 20 jaar

Op dinsdag 21 juni hebben we gevierd dat LISA 20 jaar bestaat. Een unieke reeks van 20 jaar consistente werkgelegenheidsinformatie op vestigingsniveau is hiermee een feit. Met een symposium hebben we dit gevierd in Amsterdam, samen met klanten en relaties.

Pieterjan Vriens, voorzitter van de Stichting LISA, heeft geschetst welke ontwikkeling LISA heeft doorgemaakt sinds 1996. Ook heeft hij een doorkijkje gegeven naar de nabije toekomst waarbij LISA meer gebruik hoopt te gaan maken van overheidsregistraties van KvK en UWV. Hiermee wordt een efficiëncyslag gemaakt en de kwaliteit verder verbeterd.

Inhoudelijke bijdragen waren er van Peter Louter (Bureau Louter) en Frank van Oort (Erasmus Universiteit Rotterdam). Louter heeft laten zien hoe de werkgelegenheidsstructuur in twee decennia is veranderd (zie ook zijn artikel in deze editie van LISA Nieuws). Van Oort doet onderzoek naar clusters en kansrijke sectoren en zoomde in op de werkgelegenheidsstructuur van Twente.

Wim Derksen (voormalig directeur Ruimtelijk Planbureau) relativeerde het belang van onderzoek door een inkijkje te geven hoe (Haagse) bestuurders onderzoek en cijfers gebruiken.

Tot slot is het online dataportaal gelanceerd, zodat gebruikers eenvoudig LISA gegevens kunnen bestellen (www.lisadata.nl/verkoop).

Al met al een geslaagde middag waar ook ruimte was om elkaar informeel te ontmoeten onder het genot van een hapje en drankje.

LISA LANCEERT ONLINE VERKOOP VAN GEGEVENS

LISA-DATA DUS VOORTAAN OOK ONLINE BESCHIKBAAR!

Via het online dataportaal op www.lisadata.nl kunnen bestaande en nieuwe klanten van LISA voortaan via het onderdeel "Online verkoop gegevens" naar eigen wens een statistiek samenstellen en het resultaat direct downloaden.

De voordelen op een rijtje:

- > Inhoud statistiek naar eigen wens samen te stellen. Het resultaat is direct beschikbaar.
- > Gereduceerd starttarief van € 50,- excl. BTW. Starttarief is 2 dagen geldig.
- > Direct inzage in de kosten. Korting bij grotere afnamen wordt automatisch berekend.
- > Keuze bestandsformaat resultaat.
 - > Excel (met of zonder draaitabel)
 - > XML
 - > TXT (ASCII / Platte tekst)

- > Betaling achteraf. *U ontvangt van LISA achteraf een factuur.*
- > 24 / 7 beschikbaar.
- > Eenvoudig te bedienen en weinig systeemeisen. *Het enige dat u nodig heeft is een e-mailaccount, een internetbrowser en bijbehorende internetverbinding.*

Een statistiek bestaat uit vier onderdelen:

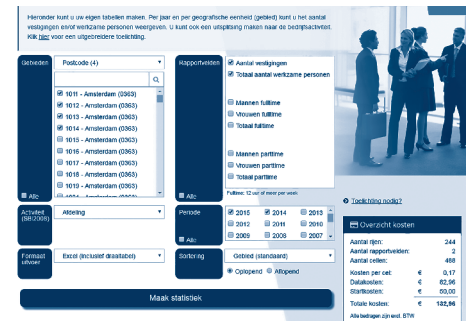
- 1. Geografisch niveau**
De volgende niveaus zijn online beschikbaar:
Land – Provincie – COROP – RPA – WGR – Gemeente – Plaats – Postcode (4)
- 2. Economische activiteit**
De volgende SBI-niveaus zijn online beschikbaar:
Sectie – Afdelingsniveau (2-cijferige SBI) – Geen (alleen totalen)
- 3. Rapportvelden**
De volgende velden zijn online beschikbaar:
 - a. Aantal vestigingen, Totaal aantal werkzame personen
 - b. Mannen, vrouwen en totaal aantal fulltimers
 - c. Mannen, vrouwen en totaal aantal parttimers

4. Periode

De volgende jaren zijn online beschikbaar: 1996 - 2015 (20 jaar)

Het LISA-dataportaal is te vinden op <http://www.lisadata.nl>. Om zelf online statistieken te kunnen maken kiest u op het portaal eerst voor de knop Online verkoop gegevens. U kunt ook rechtstreeks naar het verkoopgedeelte via <http://www.lisadata.nl/verkoop>. Vervolgens kunt u inloggen met een bestaand account of maakt u eerst een nieuw account aan.

Vragen? Neem gerust contact op met Eric Meerman van Mellon (073 – 648 00 49).

LISA 20 jaar

20 JAAR Landelijk Informatiesysteem Arbeidsorganisaties

Begin 2016 heeft LISA de resultaten van het 20^e enquêtejaar gepresenteerd. Daarmee hebben alle registerhouders een unieke prestatie neergezet door samen met de Stichting LISA ervoor te zorgen dat we al die jaren een landelijk dekkende en consistente historische reeks hebben kunnen neerzetten.

20 jaar lang is zo een solide basis gelegd van vestigings- én werkgelegenheidsgegevens die van groot belang waren en nog steeds zijn voor vele beleidsanalyses van rijk, provincies en gemeenten. Steeds vaker ook worden de werkgelegenheidsdata gekoppeld aan voor andere beleidsterreinen relevante data, bijvoorbeeld voor de risicokaart die Veiligheidsregio's gebruiken, voor pendel en mobiliteit, voor het monitoren van (top-)sectoren, voor bedrijventerreinen of voor milieu en vastgoedtoepassingen. Recent lanceerde LISA het product toegevoegde waarde.

Het ontstaan van de samenwerking in LISA-verband in 1996

Er was eens een ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid dat in de 80-er jaren van de vorige eeuw een werkgelegenheidssysteem uitrolde. Er stonden 5 grote mainframes in het land. Aan alle toenmalige registerhouders werden beeldschermen en printers verstrekt. Door en op kosten van het ministerie werd jaarlijks

centraal de werkgelegenheidsenquête uitgezet. De registerhouders "klopten" op basis van de enquête-response de data in en het ministerie had zo een landsdekkend bestand.

"...een solide basis van vestigings- én werkgelegenheidsgegevens"

Toen in 1992 Arbeidsvoorziening werd afgesplitst van het ministerie van Sociale zaken kwam aan deze centrale aanpak vanuit het rijk een abrupt einde. Een einde dus aan een centrale basisregistratie-achtige aanpak "avant la lettre".

Via een stichting tot steun voor het behoud van een landsdekkend informatiesysteem (het landelijke register arbeidsorganisaties) werd een overbruggingsperiode gefinancierd door Arbeidsvoorziening, VROM en later EZ, waarna in 1996 de stichting LISA van start kon gaan in een decentraal samenwerkingsmodel met autonome registerhouders.

2016

LISA in 2016

Op dit moment zijn er 20 registerhouders, die op basis van een jaarlijkse werkgelegenheidsenquête samen de data voor het landelijke informatiesysteem verzamelen. Alle provincies en zo'n 70% van alle gemeenten zijn direct of indirect bij LISA betrokken als opdrachtgever en/of afnemer. Doel van de stichting LISA is nog steeds om jaarlijks een uniform en kwalitatief goed landsdekkend bestand op te leveren, om opbrengsten te genereren die terugvloeien naar de registerhouders en om de deelnemers zoveel mogelijk te faciliteren.

"...een centrale aanpak voor provinciale en gemeentelijke afnemers"

In de beginjaren was niet alles zonneshijn. Zo is er in de beginjaren veel effort gestopt in het zorgen dat er één uniforme landelijk dekkend bestand bleef. Er is een kwaliteitsmonitor ontwikkeld en er is veel gedaan om de overheden te overtuigen van het belang van het in stand houden van de beschikbaarheid van een kwalitatief hoogwaardig werkgelegenheids-bestand. De zorg voor die beschikbaarheid is het "leidmotief" van LISA geworden.

De toekomst voor het landelijke informatiesysteem arbeidsorganisaties

Recent is er door het rijk nieuw beleid ontwikkeld dat hier naadloos op aansluit: enkelvoudige opslag en meervoudig gebruik van overheidsdata. Daar is de afgelopen decennia veel aan vooraf gegaan: discussies over nut en noodzaak van basisregistraties, over het gebruik van open data en over de vragen die elk overheidsorgaan zich stelt: wat is mijn corebusiness en wat mag het kosten. Begin 2013 is LISA op verzoek van het ministerie van Economische Zaken (EZ) nauw betrokken bij een werkgroep die tot doel had om te komen tot kwaliteitsverbetering van het Handelsregister (HR) van de Kamer van Koophandel (KvK) en tot administratieve lastenverlichting voor ondernemers. In 2015 is het eindadvies van deze werkgroep in de Gebruikersraad HR omarmd: opname van Polis-gegevens van het UWV m.b.t. arbeidsverhoudingen in het HR. Zo kan naast de door het EZ gestelde doelen ook het gebruiksdoel van de grootverbruikers van vestigings- en werkgelegenheidsdata (in casu de provincies en gemeenten) optimaal worden ondersteund. In IPO-verband (interprovinciaal overleg) is inmiddels gestart met de voorberei-

dingen voor afname van werkgelegenheidsdata uit het HR. Het streven is de komende jaren - na aanpassing van de wet en het besluit HR - te komen tot een centrale aanpak voor provinciale en gemeentelijke afnemers, waarbij de werkwijze en uitgangspunten van de huidige landelijk samenwerking zoveel mogelijk worden behouden.

Na deze eerste 20 jaar kan een veelbelovend en positief toekomstperspectief worden geschetst. Het landelijke informatiesysteem zal een transitie maken door samenwerking van alle provincies die in IPO-verband werkgelegenheidsdata uit het HR centraal zullen gaan afnemen en distribueren na een kwaliteitscheck en na waar nodig aanvulling en verrijking. Dat moet leiden tot het behoud van de beschikbaarheid van kwalitatief goede werkgelegenheids-data, maar wel op een efficiëntere manier die tevens tot kwaliteitsverbeteringen kan leiden. Deze ontwikkeling sluit naadloos aan op het overheidsbeleid ten aanzien van de basisregistraties en is vooral ook van belang in het kader van de toenemende behoefte van de diverse overheden aan solide beleidsinformatie.

Pieterjan Vriens

Voorzitter Stichting LISA

Economische specialisaties blootgelegd met LISA

Peter Louter, Bureau Louter

Gemeenten en regio's willen graag weten waar zij hun economische kracht aan ontlenen en welke typen bedrijvigheid voor banen zorgen. We nemen u mee op een zoektocht naar ruimtelijk-economische specialisaties aan de hand van het LISA-bestand.

Een nieuwe indeling van de economie

Van oudsher worden economische activiteiten verdeeld in landbouw, industrie en diensten. Inmiddels leveren 'diensten' ongeveer 80% van alle arbeidsplaatsen. Reden om de bedrijvigheid anders te ordenen, namelijk in:

- > Materiaalgeoriënteerde activiteiten: houden zich bezig met de winning, productie en distributie van materiële goederen.
- > Informatiegeoriënteerde activiteiten: houden zich bezig met het verkrijgen, verwerken en verstrekken van informatie.
- > Personeelgeoriënteerde activiteiten: houden zich bezig met allerlei typen persoonlijke dienstverlening.

De LISA-gegevens maken het mogelijk op elk ruimtelijk schaalniveau en voor elke samenstelling van typen bedrijvigheid economische specialisaties te meten. In figuur 1 staat de relatieve vertegenwoordiging van de drie brede typen bedrijvigheid.

De aantallen arbeidsplaatsen zijn daarbij uitgedrukt per 1.000 inwoners van 15-64 jaar en er is gebruik gemaakt van zogenaamde 'potentiaalkaarten'. De potentiaalscores voor elke punt op de kaart worden bepaald door de scores van omliggende gebieden, in dit geval binnen een straal van twintig kilometer. De 'bijdrage' aan de score neemt daarbij af naarmate de afstand tot het gebied waarvoor de potentiaalscore wordt bepaald groter wordt. Aldus ontstaat een 'ruimtelijk voortschrijdend gemiddelde'.

Economische specialisaties op de kaart

Uit de kaartbeelden blijkt dat de verschillende delen van Nederland zich slechts zelden in alle drie typen economische activiteiten specialiseren. Het ruimtelijk patroon voor materiaalgeoriënteerde activiteiten vormt zelfs min of meer de contramal van het ruimtelijk patroon voor informatiegeoriënteerde activiteiten. Materiaalgeoriënteerde activiteiten hebben ruimte nodig en worden daarom 'weggedrukt' uit gebieden met hoge dichtheden. Informatiegeoriënteerde activiteiten zoeken juist gebieden met hoge dichtheden van mensen en bedrijven en zijn bereid de hogere prijzen voor grond en huisvesting te betalen. Personen-

georiënteerde activiteiten hebben voldoende draagvlak nodig binnen een bereisbare afstand voor hun 'klandizie' en clusteren vooral in steden met een omvangrijk achterland en weinig concurrenten in de directe omgeving. Ook toeristische gebieden (de kust; de Veluwe) verschijnen op de kaart.

Elke activiteit zijn eigen lijstje

Als illustratie voor lokale verschillen zijn top-10 lijsten opgesteld binnen een door Bureau Louter opgestelde gebiedsindeling van 199 gebieden: gemeenten of combinaties van gemeenten met in totaal minstens 50.000 inwoners (of incidenteel iets minder). Uit tabel 1 blijkt dat stedelijke kernen nauwelijks in de top-10 voorkomen voor materiaalgeoriënteerde activiteiten wanneer gekeken wordt naar de relatieve vertegenwoordiging. Haarlemmermeer neemt dankzij Schiphol (distributie) de eerste plaats in, maar daarna volgende drie Brabantse gebieden en Zwartewaterland/Staphorst. Tuinbouwgebieden als Westland en Noordoostpolder/Urk staan ook in de top-10. Staalstad Velsen staat op acht, maar is sinds 1996 gekelderd in de top-10. Veldhoven (ASML) en Moerdijk/Drimmelen (groei van de havenfunctie) hebben juist een grote sprong voorwaarts gemaakt.

Tabel 1: Top-10 Materiaalgeoriënteerde activiteiten

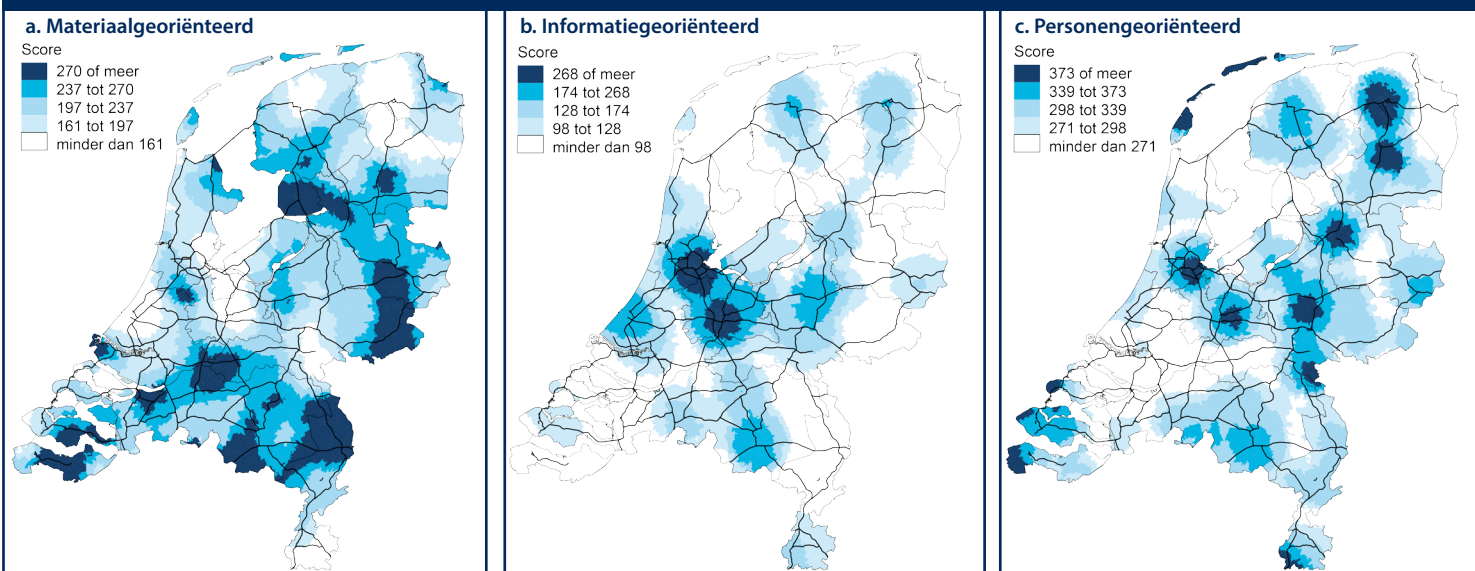
Positie		Gebied	RV
2015	1996		
1	1	Haarlemmermeer	582
2	6	Veghel/Sint-Oedenrode	462
3	83	Veldhoven	444
4	3	Zwartewaterland/Staphorst	432
5	5	Best/Oirschot/Son en Breugel	429
6	8	Westland	422
7	49	Moerdijk/Drimmelen	399
8	2	Velsen	380
9	10	Venlo	354
10	20	Noordoostpolder/Urk	336

RV: Relatieve vertegenwoordiging (arbeidsplaatsen per 1.000 inwoners 15-64 jaar) Bron: LISA 2015, bewerking: Bureau Louter

¹Louter, P.J. (1994) Materiaalgeoriënteerde, informatiegeoriënteerde en personeelgeoriënteerde activiteiten: een andere kijk op werkgelegenheids groei. In: Scholten, H. en S.C. de Groot (red.) Arbeidsmarkt en sociale zekerheid, Eburon Delft, pp. 246-259.

Figuur 1: Economische specialisaties in drie brede typen economische activiteiten

Score: Arbeidsplaatsen per 1.000 inwoners 15-64 jaar, 20 kilometer potentiaal. Bron: LISA 2015, bewerking: Bureau Louter

De top-10 voor informatiegeoriënteerde activiteiten (tabel 2) ziet er volledig anders uit. Naast zes kernsteden, waaronder drie grote steden, staan suburbs als Rijswijk, Nieuwegein en Amstelveen in de top-10. Zij combineren de nabijheid van een grote stad met ligging langs snelwegen. Net buiten de top-10 staan respectievelijk Apeldoorn, Amersfoort, Arnhem, Leeuwarden en Zeist: vier kernsteden en een suburb. De sprongen in de ranglijst zijn hier sinds 1996 minder heftig geweest dan bij de materiaalgeoriënteerde activiteiten. Duidelijk is dat Eindhoven tegenwoordig vooral een informatiegeoriënteerde stad is, terwijl de materiaalgeoriënteerde activiteiten zich in de randgemeenten concentreren.

Tabel 2: Top-10 Informatiegeoriënteerde activiteiten

Positie		Gebied	RV
2015	1996		
1	1	Rijswijk	509
2	4	Utrecht	377
3	6	Amsterdam	357
4	2	Hilversum	301
5	9	Eindhoven	295
6	5	's-Gravenhage	280
7	8	Nieuwegein	277
8	15	Amstelveen	260
9	17	De Bilt	259
10	10	's-Hertogenbosch	253

RV: Relatieve vertegenwoordiging (arbeidsplaatsen per 1.000 inwoners 15-64 jaar) Bron: LISA 2015, bewerking: Bureau Louter

Ook in de top-10 van personeegeoriënteerde activiteiten (tabel 3) staan zes kernsteden van stadsgewesten, maar ook kleinere regionale kernen als Doetinchem, Roermond en Harderwijk/Ermelo, die een in verhouding tot hun eigen omvang groot achterland bedienen. Net buiten de top-10 staan Leeuwarden, Assen, Arnhem, Leiden en Middelburg: vier provinciehoofdsteden en een stad met een belangrijke onderwijs- en zorgfunctie. Een plaats als Roermond is sinds 1996 sterk gestegen, onder andere (maar niet uitsluitend) door het succes van het factory outlet centre.

Tabel 3: Top-10 Personeegeoriënteerde activiteiten

Positie		Gebied	RV
2015	1996		
1	6	Zwolle	493
2	1	Nijmegen	471
3	3	Zeist	450
4	2	Groningen	447
5	12	Doetinchem	440
6	31	Roermond	440
7	11	Maastricht	436
8	18	Harderwijk/Ermelo	428
9	22	Amsterdam	417
10	21	Heerlen	415

RV: Relatieve vertegenwoordiging (arbeidsplaatsen per 1.000 inwoners 15-64 jaar) Bron: LISA 2015, bewerking: Bureau Louter

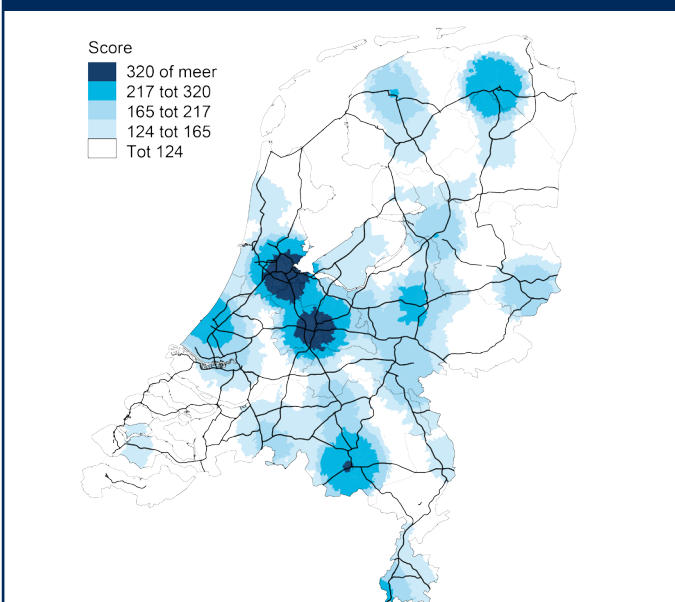
Kenniseconomie: geen eenheidsworst

Oriëntatie op kennisintensieve activiteiten vormt een specifiek type economische specialisatie. Op zeker moment schoten de 'kennissteden' als paddestoelen uit de grond. De redenen waaraan steden hun predikaat meenden te kunnen ontleen, verschilden echter. Er kunnen drie typen kennisintensieve activiteiten worden onderscheiden²:

- > Technische kennisintensieve activiteiten: technologisch hoogwaardige industrie, research, ICT en technische adviesdiensten.
- > Economische kennisintensieve activiteiten: financiële diensten, economische en juridische adviesdiensten, media en overige communicatiediensten.
- > Non-profit kennisintensieve activiteiten: openbaar bestuur, belangenorganisaties, hoger onderwijs en universitair medische centra.

Worden alle typen kennisintensieve activiteiten bij elkaar opgeteld, dan resulteert figuur 2. De top-10 van gebieden staat in tabel 4. De hoogste relatieve vertegenwoordiging wordt gerealiseerd in de Noordvleugel van de Randstad, gevolgd door Haaglanden/Leiden, Brainport Eindhoven, Groningen en Apeldoorn. De top-10 wordt gevormd door zeven kernsteden en drie suburbs (Rijswijk, de wellicht verrassende nummer één Veldhoven en Nieuwegein). Delft staat nummer 12, Wageningen 20, Hengelo 26 en Enschede 38. Rotterdam staat op 32, ver achter Utrecht en Amsterdam. De top-10 lijkt te bestaan uit vogels van diverse pluimage en dat is ook zo: Veldhoven is om een totaal andere reden 'kennisintensief' dan Groningen.

Figuur 2: Ruimtelijke concentraties van de kenniseconomie

Score: Arbeidsplaatsen per 1.000 inwoners 15-64 jaar, 20 kilometer potentiaal. Bron: LISA 2015, bewerking: Bureau Louter

Tabel 4: Totaal top-10 totale kennisintensieve activiteiten

Positie 2015	Gebied	RV
1	Rijswijk	519
2	Utrecht	463
3	Veldhoven	436
4	Amsterdam	408
5	Eindhoven	393
6	Groningen	351
7	Leiden	316
8	Hilversum	309
9	Nieuwegein	308
10	's-Gravenhage	294

RV: Relatieve vertegenwoordiging (arbeidsplaatsen per 1.000 inwoners 15-64 jaar) Bron: LISA 2015, bewerking: Bureau Louter

²Zie Louter, P.J. (1993) Kijk op kennis, Erasmus Universiteit Rotterdam.

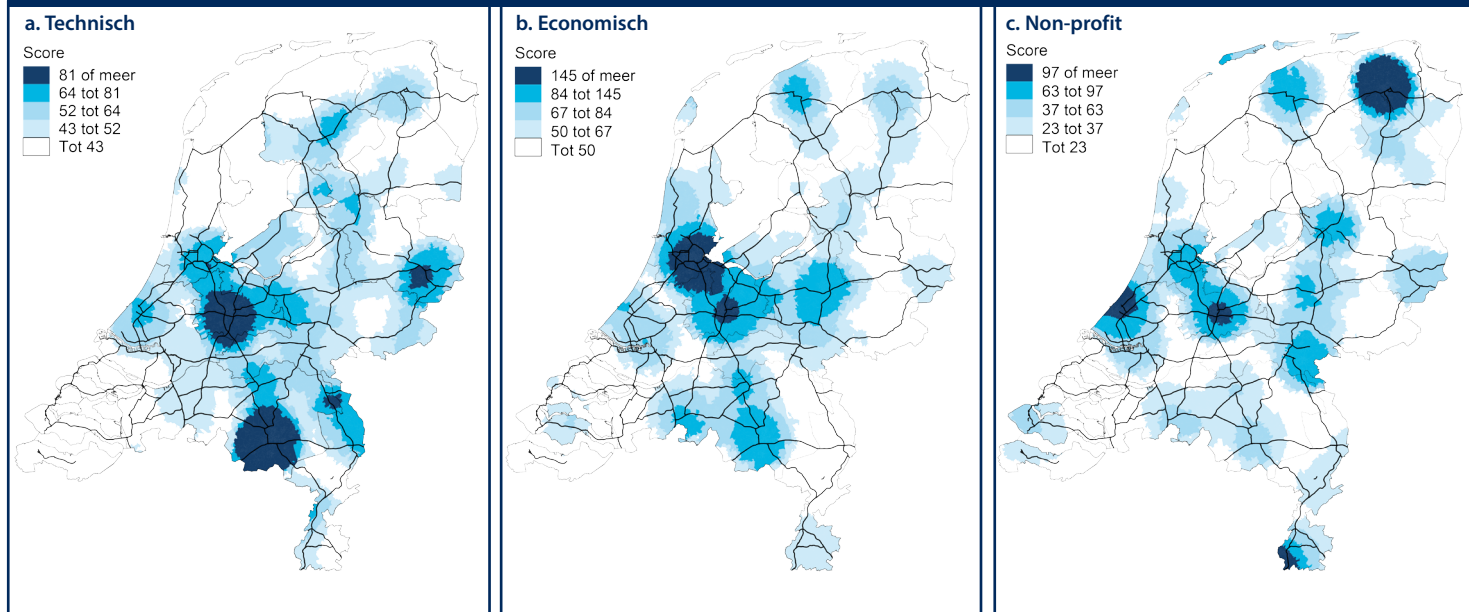
Veldhoven, Amsterdam of Groningen?

Al naar gelang het type kennisintensiteit resulteren verschillende 'kenniskaarten' (zie figuur 3). Het technisch hart van Nederland wordt gevormd door de regio Eindhoven, maar de regio Utrecht (veel ICT, technisch advies en research) en Enschede/Hengelo presteren ook prima. De Noordvleugel van de Randstad (vooral de regio Amsterdam) vormt het nationaal kloppend hart wat betreft financiële, economische en communicatieve kennis. De regio's Groningen, Den Haag/Leiden, Utrecht en Maastricht lopen voorop wat betreft de hoogwaardige onderdelen van 'non-profit kennis' (openbaar bestuur, onderwijs en zorg).

Vooral ASML zorgt ervoor dat Veldhoven wat relatieve vertegenwoordiging van technisch kennisintensieve activiteiten betreft duidelijk het hoogst scoort (zie tabel 5). Nieuwegein (veel ICT) en Rijswijk (veel technisch advies en research) halen zilver en brons. De TU-steden Eindhoven en Delft staan ook in de top-10, alsmede Wageningen en het 'naast' de universiteit Twente gelegen Hengelo. De regio Eindhoven is drie maal vertegenwoordigd in de top-5.

Figuur 3: Economische specialisaties in drie brede typen kennis economie

Score: Arbeidsplaatsen per 1.000 inwoners 15-64 jaar, 20 kilometer potentiaal. Bron: LISA 2015, bewerking: Bureau Louter

Zelfs in relatieve zin is Amsterdam de meeste kennisintensieve stad op economisch gebied, op de voet gevolgd door mediastad Hilversum. De Noordvleugel van de Randstad neemt maar liefst zes van de eerste zeven posities in. Het zijn niet alleen de kernsteden die in de top-10 verschijnen: ook Rijswijk, Amstelveen, Ouder-Amstel/De Ronde Venen en Zeist nemen topposities in.

De top-5 van gebieden met kennisintensieve activiteiten in de non-profit bestaat geheel uit steden met een universiteit en een academisch ziekenhuis. Den Haag staat 'slechts' zesde. De werkgelegenheid in openbaar bestuur is daar teruggelopen en de

stad ontbeert een academisch ziekenhuis en een eigen universiteit. Ook in deze ranglijst staat Rijswijk in de top-10. Samen met Utrecht is Rijswijk het enige gebied dat voor alle drie typen kennisintensieve bedrijvigheid in de top-10 staat. Eindhoven staat twee maal in de top-10 (technisch en economisch). De koplopers in de drie ranglijsten staan elk slechts één maal in de top-10, maar dat is voldoende voor een notering in de top-10 voor de totale kennisintensieve bedrijvigheid.

Tabel 5: Top-10 per type kennisintensieve bedrijvigheid

	Technisch		Economisch		Non-profit	
	Gebied	RV	Gebied	RV	Gebied	RV
1	Veldhoven	369	Amsterdam	243	Groningen	204
2	Nieuwegein	205	Hilversum	241	Leiden	192
3	Rijswijk	183	Rijswijk	219	Maastricht	165
4	Eindhoven	179	Amstelveen	193	Utrecht	163
5	Best/ Oirschot/ Son en Breugel	160	Utrecht	190	Nijmegen	151
6	Hengelo	139	Ouder-Amstel/De Ronde Venen	156	's-Gravenhage	144
7	Delft	128	Zeist	149	Zwolle	122
8	Utrecht	110	Eindhoven	144	Rijswijk	117
9	Smallingerland	110	Apeldoorn	132	Delft	114
10	Wageningen/ Renkum	109	's-Hertogenbosch	132	Leeuwarden	113

RV: Relatieve vertegenwoordiging (arbeidsplaatsen per 1.000 inwoners 15-64 jaar) Bron: LISA 2015, bewerking: Bureau Louter

LISA IN BEELD: TOP 10 GEMEENTEN

Sectoren en het aandeel in de gemeentelijke werkgelegenheid

In welke gemeenten domineren bepaalde sectoren? De top-10 lijstjes tonen hier het aandeel van een aantal specifieke sectoren in de gemeentelijke werkgelegenheid. Bijvoorbeeld: de zorgsector heeft het grootste aandeel in de werkgelegenheid in de gemeente Blaricum: 49,2% is er werkzaam in deze sector.

Landbouw & visserij

1	Sint Anthonis	24,0%
2	Zundert	21,3%
3	Alphen-Chaam	20,3%
4	Westland	20,2%
5	Hollands Kroon	19,7%
6	Loppersum	18,8%
7	Littenseradiel	18,6%
8	Horst aan de Maas	17,7%
9	Steenbergen	17,6%
10	Boekel	17,6%

Transport

1	Haarlemmermeer	36,2%
2	Albrandswaard	27,7%
3	Beek (L.)	18,3%
4	Alblasserdam	15,3%
5	Doesburg	14,3%
6	Roerdalen	13,4%
7	Halderberge	13,0%
8	Moerdijk	12,9%
9	Overbetuwe	12,8%
10	Waddinxveen	12,4%

Financiële instellingen

1	Leusden	12,7%
2	Simpelveld	9,3%
3	Zeist	8,1%
4	Leeuwarden	7,8%
5	Utrecht (gemeente)	7,7%
6	Amsterdam	7,7%
7	Alkmaar	7,7%
8	Wormerland	7,6%
9	Weesp	7,3%
10	Amstelveen	7,2%

Horeca

1	Vlieland	42,0%
2	Schiermonnikoog	41,7%
3	Ameland	32,5%
4	Veere	31,8%
5	Terschelling	29,8%
6	Noord-Beveland	27,1%
7	Vaals	26,2%
8	Valkenburg aan de Geul	21,9%
9	Zandvoort	21,9%
10	Texel	19,7%

Cultuur & recreatie

1	Loon op Zand	24,6%
2	Valkenburg aan de Geul	9,0%
3	Zandvoort	8,7%
4	Muiden	7,5%
5	Wijdmeren	7,5%
6	Rhenen	6,8%
7	Vlieland	6,6%
8	Landgraaf	6,3%
9	Hilvarenbeek	6,2%
10	Borger-Odoorn	5,9%

Zorg

1	Blaricum	49,2%
2	Leiderdorp	45,8%
3	Groesbeek	41,2%
4	Bedum	37,8%
5	Ermelo	35,2%
6	Oegstgeest	33,7%
7	Brunssum	31,6%
8	Haren	31,2%
9	Rozendaal	31,2%
10	Boekel	29,5%

LISA service

Bestuur Stichting LISA

dhr. P.J. Vriens, voorzitter
dhr. F. Viersen, secretaris
dhr. G. Scholtens, penningmeester
dhr. M. Bergmeijer

Regionale bronhouders LISA

Provincie Groningen

Werkgebied: Provincie Groningen (excl. Stad Groningen)
mevr. M. Punter
Tel.: (050) 316 44 72
E-mail: m.punter@provinciegroningen.nl

Werkgelegenheidsregister Gemeente Groningen

Werkgebied: Gemeente Groningen
mevr. J. Vosselman
Tel.: (050) 367 56 30
E-mail: j.vosselman@os.groningen.nl

Werkgelegenheidsregister Fryslân

Werkgebied: Provincie Fryslân
Dhr. M. Holkema
Tel.: (058) 292 53 85
E-mail: m.j.holkema@fryslan.nl

Drentse Werkgelegenheids-Enquête (DWE)

Werkgebied: Provincie Drenthe
dhr. R. Haverkate
Tel.: (0592) 36 55 55
E-mail: r.haverkate@drenthe.nl

Bedrijven- en Instellingenregister Overijssel (BIRO)

Werkgebied: Provincie Overijssel
dhr. M. Ellenbroek
Tel.: (038) 499 88 99
E-mail: biro@overijssel.nl

Vestigingenregister Flevoland

Werkgebied: Provincie Flevoland
dhr. W. van Woerkom
Tel.: (0320) 26 55 39
E-mail: wil.van.woerkom@flevoland.nl

Vestigingenregister Noord-Holland

Werkgebied: Noord-Holland excl. Haarlemmermeer en Amsterdam e.o.
Dhr. K. de Rooy
Tel.: (06) 463 477 65
E-mail: rooyk@noord-holland.nl

Bedrijvenregister Haarlemmermeer

Werkgebied: Gemeente Haarlemmermeer
dhr. A. Reijneveld
Tel.: (023) 567 61 30
E-mail: ad.reijneveld@haarlemmermeer.nl

Vestigingenregister Amsterdam

Werkgebied: Gemeente Amsterdam e.o.
dhr. I. de Bruijn
Tel.: (020) 251 03 00
E-mail: i.de.bruijn@amsterdam.nl

Provinciaal Arbeidsplaatsenregister (PAR) Utrecht

Werkgebied: Provincie Utrecht
dhr. M. Bergmeijer
Tel.: (030) 258 23 91
E-mail: maarten.bergmeijer@provincie-utrecht.nl

Provinciale

Werkgelegenheidsenquête (PWE) Gelderland

Werkgebied: Provincie Gelderland
dhr. F.J. Viersen
Tel.: (026) 359 91 71
E-mail: f.viersen@gelderland.nl

Bedrijvenregister Zuid-Holland (BRZ)

Werkgebied: MRDH
Mevr. C. Rothuizen (Den Haag)
Tel.: (070) 353 4874
E-mail: carla.rothuizen@denhaag.nl

Vestigingenregister West-Brabant

Werkgebied West-Brabant
Dhr. W. Oijen
Tel.: (076) 529 35 03
E-mail: wf.oijen@breda.nl

Vestigingenregister Midden-Brabant

Werkgebied Tilburg e.o.
Dhr. T. Doornbos
Tel.: (013) 542 86 52
E-mail: tom.doornbos@tilburg.nl

Vestigingenregister Eindhoven

Werkgebied gemeente Eindhoven e.o.
Dhr. H. ten Caten
Tel.: (040) 238 23 55
E-mail: h.ten.caten@eindhoven.nl

Vestigingenregister Helmond

Werkgebied gemeente Helmond e.o.
Mevr. G. Marsman
Tel.: (0492) 58 72 99
E-mail: g.marsman@helmond.nl

Vestigingenregister Noord-Holland

Werkgebied: regio Noordoost Noord-Brabant
Dhr. D. Breukel (I&O Research)
Tel.: (053) 482 50 14
E-mail: d.breukel@ioerearch.nl

Regionale Informatiebank Bedrijven en Instellingen Zeeland (RIBIZ)

Werkgebied: Provincie Zeeland
dhr. R. Lucas
Tel.: (06) 831 626 38
E-mail: rob.lucas@kvk.nl

Vestigingenregister Limburg

Werkgebied: Provincie Limburg
dhr. R.C.M. Vaessens
Tel.: (043) 350 62 80
E-mail: r.vaessens@etil.nl

Beschikbare gegevens

Per vestiging zijn de volgende gegevens beschikbaar:

Naam, vestigingsadres, correspondentieadres, activiteitencode (SBI 2008), aantal mannen met grote baan, vrouwen met grote baan, mannen met kleine baan, vrouwen met kleine baan (absolute gegevens op vestigingsniveau worden alleen geleverd door middel van een grootteklasse of via aggregaties), CBS wijk- en buurtindeling, xy-coördinaten en overige BAG-informatie. De werkgelegenheid is inclusief uitzendkrachten. Op basis van deze gegevens is elke denkbare statistiek mogelijk, eventueel gekoppeld met andere gegevensbestanden. LISA behoudt zich ten aanzien van het landelijk register LISA en de daarin opgenomen gegevens alle auteurs- en databankrechten voor.

Omvang bestand

In onderstaande tabel is opgenomen van welke gebieden het LISA-bestand 2015 informatie biedt. Vergelijkbare statistische informatie is er ook voor de periode 1996-2014.

gebiedomschrijving	aantal gebieden	vestigingen minimum	vestigingen maximum	vestigingen totaal
6 positie postcodegebied	345.750	1	314	1.353.167
4 positie postcodegebied gemeenten	4.082	1	5.413	
COROP-gebieden	393	120	128.090	
Provincies	40	3.039	170.138	
	12	35.196	289.958	

Toelichting: het aantal 4 positie postcodegebieden met vestigingen is in LISA 4.057. Het aantal vestigingen varieert van 1 tot 5.066. Het totale LISA-bestand van 2015 bevat 1.353.167 vestigingen.

Informatie en/of bestellingen LISA

Voor informatie over LISA en het bestellen van onder andere statistische gegevens, steekproef trekkingen, bestandsverrijkingen en koppelingen met bijvoorbeeld geografische databestanden kunt u zich wenden tot de LISA Projectorganisatie.

LISA Projectorganisatie: Zuiderval 70
Postbus 597
7500 AN Enschede
Tel.: (053) 482 50 80
Fax: (053) 482 50 81
E-mail: info@lisa.nl
Internet: www.lisa.nl

Colofon

LISA Nieuws is een uitgave van de Stichting LISA die als doel heeft het beschikbaar maken van informatie over vestigingen en werkgelegenheid in geheel Nederland, primair ten behoeve van onderzoek en beleid. De Stichting vertegenwoordigt de regionale registerhouders die de informatie verzamelen, beheren en in LISA inbrengen.

Redactie: Maarten Bergmeijer, Gerben Huijgen, Freerk Viersen

Deze uitgave is verzorgd door de LISA Projectorganisatie. Overname van tekst en cijfermateriaal is alleen toegestaan ten behoeve van niet-commercieel gebruik onder bronvermelding. Hoewel bij de uitgave de uiterste zorg is nagestreefd kan voor eventuele aanwezigheid van (zet)fouten en onvolledigheden geen aansprakelijkheid worden aanvaard.

Data op de LISA-website

LISA is een databestand met gegevens over alle vestigingen in Nederland waar betaald werk wordt verricht. Alle mogelijke selecties zijn beschikbaar. Neem hiervoor contact op met de LISA Projectorganisatie.

De website van LISA biedt u daarnaast de mogelijkheid om zelf werkgelegenheidsinformatie te downloaden. Ook hier kunt u eigen selecties maken. Zowel op landelijk niveau als op het niveau van provincies, COROP-gebieden en gemeenten is informatie rechtstreeks te downloaden. Ook zijn uitsplitsingen naar sector mogelijk. De informatie is beschikbaar vanaf 1996.

Lisa website

 WWW.LISA.NL

Lisa
Hét werkgelegenheidsregister van Nederland

ALGEMEEN ACTUEEL ORGANISATIE DATA PUBLICATIES

zoeken op de site...

LISA NIEUWS

De stichting LISA brengt circa twee keer per jaar het bulletin 'LISA Nieuws' uit. Onderwerpen zijn onder meer toepassingen van LISA en ontwikkelingen met betrekking tot de werkgelegenheid in Nederland. LISA Nieuws wordt gratis verspreid onder geïnteresseerden en klanten van LISA. Indien u LISA Nieuws wenst te ontvangen kunt u zich hier aanmelden waarna LISA Nieuws gratis wordt toegestuurd.

LISA Nieuws Jaargang 20, nummer 30
07-2015

 30 **Lisa** **nieuws**

- Corridorontwikkeling: bedrijvigheid langs de snelwegen
- Groot banenverlies in 2014
- LISA als basis voor Waddenmonitor
- Samenwerking vastgoeddata en LISA
- Dynamiek en innovatie: wetenschappelijke studie met LISA
- LISA in beeld: banenontwikkeling G-4 en G32 gemeenten

[Download in PDF-formaat \(3.61 MIB\)](#)

LISA Nieuws Jaargang 20, nummer 29
05-2015

 29 **Lisa** **nieuws**

- Werkgelegenheid; meer voor vrouwen
- Tegen de grote trend in: welke branches onderscheiden zich in werkgelegenheidsontwikkeling?
- LISA als basis voor de havenmonitor
- LISA in beeld: top 10 gemeenten

GA SNEL NAAR

LOGIN